

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР.....	19

ОПШТИ ДЕО

ГЛАВА I

Појам и врсте платног промета.....	23
1. Општи појам платног промета.....	23
а) Појам плаћања.....	23
б) Средство плаћања.....	26
1) Готов новац.....	27
2) Жирални новац.....	28
3) Електронски новац.....	32
4) Остала средства плаћања.....	36
в) Начин плаћања.....	37
2. Банкарски платни промет.....	38
а) Појам банкарског плаћања – платне трансакције.....	40
б) Платна услуга као банкарска услуга, односно банкарски посао.....	41
3. Врсте (банкарског) платног промета.....	42
а) Готовински и безготовински платни промет.....	42
б) Папирни и електронски платни промет.....	43
в) Унутрашњи и међународни платни промет.....	44

ГЛАВА II

Развој и савремени значај платног промета.....	45
1. Пут до модерног банкарског платног промета.....	45
а) Стари век.....	46
б) Средњи век.....	48
в) Нови век.....	50

2. Нове тенденције у платном промету.....	55
3. Развој платног промета у Србији.....	56
4. Улога банкарског платног промета у савременим платњањима.....	64
ГЛАВА III	
Правно уређење.....	67
1. Ограничен домашај међународне унификације.....	69
2. Право Европске уније.....	70
а) Стара Директива 2007/64/ЕЗ о платним услугама.....	72
1) Увод.....	72
2) Циљеви.....	73
3) Основна садржина.....	75
4) Домен примене.....	75
5) Дефиниције појмова.....	78
6) Хармонизована правила.....	80
б) Нова Директива (ЕУ) 2015/2366 о платним услугама....	81
в) Уредба о међубанкарским накнадама за платне транзакције на основу употребе картице.....	84
г) Директива 2014/92/ЕУ о платним рачунима.....	86
3. Право Србије.....	89
а) Закон о платним услугама.....	91
1) Увод.....	91
2) Циљеви.....	91
3) Основна садржина.....	92
4) Домен примене.....	92
(а) Материјални домен примене.....	92
(б) Персонални домен примене.....	95
(в) Темпорални домен примене.....	97
б) Остали закони.....	98
ГЛАВА IV	
Учесници у платном промету.....	100
1. Пружалац платних услуга.....	103
а) Банка.....	107
б) Институција електронског новца.....	109
в) Народна банка Србије и органи јавне власти у Србији.....	112
г) Јавни поштански оператор.....	112
д) Платна институција.....	113

2. Корисник платних услуга	117
3. Остали учесници	121
а) Оператор платног система	121
б) Агент за поравнање, централни саговорач и клириншка кућа	124
в) Оператор мреже електронских комуникација	126
ГЛАВА V	
Правни односи између учесника у платном промету	128
1. Однос између платиоца и примаоца плаћања	129
а) Правне последице непостојања валутног односа	129
б) Утицај коришћења платних услуга на измирење новчане обавезе у валутном односу	131
1) Средство плаћања	131
2) Начин плаћања	132
3) Место плаћања	132
4) Време плаћања	133
в) Накнада или попуст за измирење новчане обавезе посредством пружаоца платних услуга	140
2. Однос између пружаоца и корисника платних услуга	141
а) Уговор о платним услугама	143
1) Извори права и правна природа уговора	143
2) Предмет уговора – платне услуге	144
3) Врсте уговора о платним услугама	148
4) Основне карактеристике уговора о платним услугама	149
5) Обавеза информисања корисника у предуговорној фази	151
(а) Настанак обавезе	152
(б) Садржина (предмет) обавезе	153
(в) Рок за извршење обавезе	153
(г) Начин извршења обавезе	154
(д) Правне последице неизвршења или неуредног извршења обавезе	155
(ђ) Терет доказа повреде обавезе	159
6) Закључење уговора	160
(а) Слобода <i>versus</i> обавеза закључења уговора	160
(б) Битни и обавезни елементи уговора	163
(в) Форма уговора	166

(г) Обавеза утврђивања идентитета корисника платних услуга	168
7) Права и обавезе уговорних страна	168
8) Измене уговора	169
9) Престанак уговора	174
10) Повезани уговори	177
б) Уговор о отварању и вођењу рачуна	178
1) Извори права и правна природа	179
2) Основне карактеристике	181
3) Предмет уговора – платни рачун	183
(а) Појам	184
(б) Врсте	186
(1) Динарски и девизни рачун	187
(2) Обичан платни рачун и текући рачун	187
(3) Индивидуални и заједнички рачун	188
(4) Сопствени рачун и рачун за другога	194
(5) Рачуни са слободним или ограниченим правом располагања	196
(в) Новчана потраживања која се уносе у платни рачун – предмет рачуна	197
4) Закључење уговора	198
(а) Слобода отварања платног рачуна	199
(б) Право на платни рачун	199
(в) Обавеза провере легитимације (идентитета) имаоца рачуна	202
5) Ималац платног рачуна	204
6) Одобрење и задужење платног рачуна	205
(а) Правна природа и дејства	206
(б) Условно одобрење платног рачуна	209
(в) Право имаоца рачуна да одбије одобрење рачуна	210
(г) Право на сторнирање	211
(д) Утицај одобрења, односно задужења, на потраживање које се уноси у платни рачун	212
7) Извод из рачуна	214
8) Споразум о текућем рачуну	219
(а) Немачко право	220
(1) Везаност за текући рачун	221

(2) Пребијање (компензација) узајамних потраживања	222
(3) Утврђивање салда текућег рачуна	224
(б) Француско право	225
(в) Српско право.....	229
9) Плуралитет рачуна.....	232
10) Престанак уговора и затварање платног рачуна	235
в) Уговор о новчаном депозиту.....	238
г) Уговор о кредиту.....	241
3. Однос између пружалаца платних услуга	246
а) Билатералан однос	247
б) Мултилатералан однос	248

ГЛАВА VI

Иницирање платне трансакције	250
1. Увод	250
2. Трансфер одобрења и трансфер задужења	251
3. Сагласност платиоца – ауторизација плаћања.....	254
4. Платни налог	257
а) Појам платног налога.....	257
б) Правна природа платног налога.....	258
в) Давалац платног налога (налогодавац).....	260
г) Правне последице фалсификовања или неовлашћене измене платног налога.....	262
д) Врсте платног налога.....	263
ђ) Форма и садржина платног налога	266
е) Моменат наступања правних дејстава – пријем платног налога.....	269
ж) Право и обавеза пружаоца платних услуга да одбије извршење платног налога.....	272
з) Обавезе пружаоца платних услуга у вези са платним налогом	274
и) Обавезе корисника платних услуга у вези са платним налогом	276
ј) Опозив платног налога	277
5. Платни инструмент	281
а) Појам и основне карактеристике	282
б) Врсте платних инструмената.....	283
в) Права и обавезе у вези са платним инструментом	284

г) Специфичности платних инструмената за плаћања мале новчане вредности	291
ГЛАВА VII	
Извршење платне трансакције	293
1. Услови за извршење платне трансакције	293
2. Обавезе учесника у платном промету у вези са извршењем	294
3. Начин извршења – трансфер средстава	296
4. Извршење на основу ознаке клијента	299
5. Рок за извршење	303
6. Износ, валута и датум валуте платне трансакције	306
7. Тренутак извршења платне трансакције	309
8. Информисање корисника у вези са извршењем	313
9. Накнаде у вези са извршењем	316
10. Правне последице извршења	318
11. Повраћај износа платне трансакције код трансфера задужења	320
ГЛАВА VIII	
Неизвршење, неправилно или закаснело извршење платне трансакције	323
1. Одговорни пружалац платних услуга	324
2. Одговорност за друге, кореспондентне пружаоце платних услуга	326
3. Уговорна <i>versus</i> деликтна одговорност пружаоца платних услуга	328
4. Основ и ослобођење од одговорности	329
5. Уговорно искључење или ограничење одговорности	332
6. Терет доказа услова одговорности и разлога за ослобођење од одговорности	333
7. Права корисника платних услуга у случају неизвршења, неправилног или закасног извршења платне трансакције	335
8. Посебна права и обавезе пружалаца платних услуга у вези са неправилним извршењем платне трансакције	338
ГЛАВА IX	
Неодобрене платне трансакције	342
1. Појам и разграничење	343
2. Правне последице у односу између платиоца и његовог пружаоца платних услуга	345

а) Одговорност платиоцевог пружаоца платних услуга	345
б) Одговорност платиоца	350
1) Решења у важећем српском праву	350
2) Нова правила комунитарног права	354
в) Терет доказа услова одговорности	355
3. Правне последице у односу између платиоцевог пружаоца услуга и других учесника у извршењу трансакције	359
ГЛАВА X	
Принудно намирење на платном рачуну	362
1. Општи извршни поступак – извршење на средствима на платном рачуну извршног дужника	363
а) Предмет извршења – потраживање извршног дужника према пружаоцу платних услуга по основу платног рачуна	364
1) Могући предмети извршења на платном рачуну	365
(а) Потраживање исплате салда	365
(б) Потраживање новчане исплате у висини расположивих средстава на платном рачуну	368
(в) Потраживање исплате текућих прилива	369
(г) Право на одобрење платног рачуна	370
(д) Право на извршење платних налога	371
(ђ) Право на коришћење кредита по основу прекорачења рачуна	372
(1) Дозвољено прекорачење рачуна	372
(2) Недозвољено прекорачење рачуна	374
2) Предмет извршења у случају извршења на средствима са платног рачуна	375
б) Начело одређености (специјалности)	376
в) Настанак заложног права извршног повериоца на средствима на платном рачуну извршног дужника	377
г) Правна дејства залогe извршног повериоца на средствима на платном рачуну	378
д) Прелазни период и третман текућих платних трансакција	380
ђ) Изузета средства на платном рачуну извршног дужника	381
е) Реализација (активирање) залогe – намирење извршног повериоца	387
2. Посебан поступак принудне наплате	388
а) Начин иницирања и спровођења поступка	389

б) Предмет и настанак заложног права повериоца	391
в) Правна дејства блокаде рачуна	391
г) Изузета средства на рачунима дужника.	392
д) Окончање поступка – деблокада рачуна	393
3. Особености принудног намирења на заједничком платном рачуну.	394
а) Принудно намирење на заједничком платном рачуну са кумулативним имаоцима.	394
б) Принудно намирење на заједничком рачуну са алтернативним имаоцима.	395

ГЛАВА XI

Стечај учесника у платном промету	397
1. Стечај платиоца.	397
а) Фаза након наступања инсолвентности или подношења предлога за покретање стечајног поступка	398
б) Фаза након изрицања мере обезбеђења у претходном стечајном поступку	401
1) Именовање привременог стечајног управника без забране располагања	402
2) Забрана исплате са рачуна, односно располагања, без сагласности стечајног судије или привременог стечајног управника	402
3) Потпуна забрана располагања имовином	403
в) Фаза након отварања стечајног поступка	407
г) Специфичности стечаја платиоца у трансферу задужења.	413
2. Стечај примаоца плаћања	415
а) Фаза пре отварања стечајног поступка.	416
б) Фаза након отварања стечајног поступка	419
в) Специфичности стечаја примаоца у трансферу задужења.	420
3. Стечај пружаоца платних услуга	421

ПОСЕБНИ ДЕО

ГЛАВА I

Вирман.	427
1. Појам и значај	427
2. Правно уређење	429
3. Правна природа	430

4. Правни односи	433
а) Однос између платиоца и примаоца плаћања.	434
б) Однос између платиоца и његовог пружаоца платних услуга	436
в) Однос између примаоца и његовог пружаоца платних услуга	438
г) Однос између пружалаца платних услуга	440
ГЛАВА II	
Директно задужење	443
1. Увод	443
2. Појам и значај директног задужења	443
3. Развој директног задужења	447
4. Правно уређење	448
5. Правни односи између учесника у поступку	449
а) Правни однос између платиоца и примаоца плаћања	449
б) Правни однос између примаоца и његовог пружаоца платних услуга.	450
в) Правни однос између платиоца и његовог пружаоца платних услуга.	453
г) Остали евентуални правни односи	454
6. Сагласност платиоца код директног задужења	455
а) Правна природа.	456
б) Форма сагласности платиоца.	458
в) Садржина сагласности платиоца	459
г) Оповозив сагласности платиоца.	460
7. Извршење директног задужења	461
8. Приговор платиоца на задужење рачуна и право на (повраћај) рефундацију средстава	465
9. Правне последице неизвршења директног задужења	468
10. Злоупотреба директног задужења	469
ГЛАВА III	
Платне картице	471
1. Појам	471
а) Основне карактеристике.	471
б) Дефинисање појма	472
в) Форма и садржина	473
2. Правна природа платне картице	474
3. Врсте	476

4. Функције и значај.....	478
5. Развој.....	480
6. Правно уређење.....	481
7. Учесници у послу издавања и коришћења платне картице.....	483
8. Издавање и поништај платне картице.....	484
a) Издавалац платне картице.....	484
б) Ималац платне картице.....	484
в) Захтев за издавање платне картице.....	486
г) Непостојање обавезе закључења уговора.....	486
д) Уговор о издавању и коришћењу платне картице.....	487
ђ) Лиценца за употребу жига.....	489
е) Извршење обавезе издавања платне картице.....	489
ж) Правна дејства предаје платне картице кориснику.....	491
з) Поништај платне картице.....	491
9. Основне обавезе банке и корисника у вези са издавањем и коришћењем платне картице.....	492
10. Начини коришћења платне картице.....	494
11. Употреба платне картице на продајном месту.....	496
a) Дебитне картице.....	496
1) Функционисање плаћања дебитном картицом на продајном месту.....	497
2) Правни односи између учесника.....	499
(a) Успостављање програма (система) дебитних картица.....	500
(1) Однос између банака, односно између банака и оператора система дебитних картица.....	501
(2) Однос између банака и оператора мреже.....	504
(3) Однос између трговца и банке, односно банака.....	504
(б) Конкретна употреба дебитне картице на продајном месту.....	506
(1) Однос између корисника картице и банке издаваоца – однос покрића.....	507
(2) Однос између корисника картице и трговца – валутни однос.....	509
(3) Однос између трговца и банке издаваоца.....	513
(4) Однос између трговца и његове банке – однос инкаса.....	518

б) Кредитне картице	519
1) Основне сличности и разлике у односу на дебитне картице.	520
2) Правни односи између учесника	521
(а) Однос између издаваоца и корисника кредитне картице – однос покрића	523
(б) Однос између корисника кредитне картице и трговца – валутни однос	528
(в) Однос између трговца и његове банке, односно картичне организације	529
(г) Однос између картичне организације (банке трговца) и издаваоца кредитне картице	534
в) Унапред плаћене картице (електронски новчаник).	534
1) Врсте унапред плаћених картица	535
2) Значај и функционисање употребе унапред плаћене картице на продајном месту	537
3) Правна природа електронског новчаника	539
4) Правни односи између учесника	540
(а) Однос између банке издаваоца и корисника картице	540
(б) Однос између корисника картице и трговца	542
(в) Однос између трговца и банке издаваоца	543
12. Употреба платне картице на банкомату.	544
а) Појам, врсте и значај банкомата	544
б) Функционисање употребе платне картице на банкомату	545
в) Правни односи између учесника	546
1) Употреба на банкомату банке издаваоца	546
2) Употреба на банкомату друге банке.	549
г) Правне последице манљиве исплате, односно неисплате на банкомату	553
13. Употреба платне картице на даљину.	555
14. Злоупотреба платне картице.	556
а) Приватноправне последице злоупотребе.	559
1) Злоупотреба од стране имаоца картице	559
2) Злоупотреба од стране неовлашћеног трећег лица	560
(а) Општа разматрања.	560
(1) Уговорно право банке на провизију и накнаду трошкова.	561

(2) Уговорна одговорност имаоца картице за накнаду штете.	563
(3) Терет доказа у случају спора.	565
(б) Посебно правно уређење неодобрене употребе платне картице.	568
(1) Право Европске уније.	568
(2) Право Србије.	572
(в) Специфичности злоупотребе електронског новчаника.	573
(1) Право Европске уније.	576
(2) Право Србије.	577
б) Кривичноправне последице злоупотребе.	579
1) Коришћење платних картица без покрића.	579
2) Фалсификовање и злоупотреба платних картица.	581
ГЛАВА IV	
Чек.	583
1. Увод.	583
2. Појам и основне карактеристике чека.	584
3. Учесници у издавању и наплати чека.	586
4. Правна природа чека.	587
5. Разграничења.	589
6. Функције и значај.	591
7. Развој.	592
8. Правно уређење.	594
9. Правни односи у основи издавања чека.	596
а) Правни однос између банке трасата и имаоца рачуна.	596
1) Уговор о чеку.	597
2) Обавеза банке трасата да исплати чек.	598
(а) Чековни формулар (бланкет).	599
(б) Пуноважност чека.	600
(в) Законити ималац чека.	601
(г) Презентација на исплату.	602
(д) Покриће.	604
(ђ) Лимит.	606
3) Забрана исплате чека.	606
(а) Оповозив чека.	606
(б) Пост-датирање чека.	612

(в) Прецртани (барирани) чек	614
(г) Обрачунски (вирмански) чек	616
(д) Стечај трасанта	618
б) Валутни однос између издаваоца чека и првог имаоца чека	619
10. Правни односи у вези са наплатом чека	624
а) Правни однос између имаоца чека и банке трасата	626
б) Правни однос између имаоца чека и прве инкасо банке	630
в) Правни односи између учествујућих банака	633
11. Правне последице неуспеле наплате чека	639
12. Злоупотреба чека	641
а) Злоупотреба чека од стране трасанта	641
1) Приватноправне последице	641
(а) Права банке трасата према трасанту	641
(б) Права имаоца чека према трасанту	643
2) Казненоправне последице	643
(а) Прекршајна одговорност трасанта	644
(б) Кривична одговорност трасанта	645
б) Злоупотреба од стране неовлашћеног лица	647
1) Приватноправне последице	647
(а) Непуноважно издат чек (лажни чек)	647
(б) Пуноважно издат, али накнадно злоупотребљен чек	649
2) Казненоправне последице	650
ГЛАВА V	
Интернет (<i>online</i>) банкарство	652
1. Појам интернет банкарства као врсте електронског банкарства	652
2. Начин функционисања	654
а) Техничке претпоставке	654
б) Поступак ауторизације	654
в) Сигурност система	656
3. Основне предности и недостаци	659
4. Правно уређење	660
5. Право на коришћење интернет банкарства	662
6. Посебна права и обавезе банке и клијента у вези са интернет банкарством	663

7. Специфичности иницирања и извршења платне трансакције	666
8. Злоупотребе интернет банкарства	668
ГЛАВА VI	
Новчана дознака	671
1. Појам	671
а) Основне карактеристике	672
б) Разграничење од других сличних услуга у вези са плаћањем	673
1) Физички транспорт новца	673
2) Неформалне услуге преноса новчаних средстава	674
3) Вирман	674
4) Остали трансфери одобрења	675
2. Развој и савремени значај	676
3. Правно уређење	678
4. Правни односи у вези са новчаном дознаком	680
а) Однос између платиоца и примаоца плаћања	680
б) Однос између пружаоца платних услуга и лица које прима уплату, односно врши исплату	682
в) Однос између платиоца и пружаоца платних услуга	683
г) Однос између примаоца и пружаоца платних услуга	686
ЛИТЕРАТУРА	689
1. Страна литература	689
2. Домаћа литература	699
ПРОПИСИ	703
1. Право Србије	703
2. Право Европске уније	705